

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN LAUSUNTOPYYNTÖ ALUEELLISEN JUNALIIKENTEEN JÄRJESTÄMISEN PILOTTIHANKKEESTA SEKÄ OSTO- JA VELVOITELIIKENTEEN KEHITTÄMISESTÄ 2020 – 2022

Liikenne- ja viestintäministeriö on 11.9.2018 päivätyllä kirjeellä pyytänyt eri tahoja kommentoimaan ministeriön suunnittelemaa alueellisen junaliikenteen järjestämisen pilottihanketta sekä osto- ja velvoiteliikenteen kehittämistä 2020-2022.

Nykyiset ostoliikennesopimus ja päätös velvoiteliikenteestä ovat voimassa vuoden 2019 loppuun. Tulevalla kaudella on tarkoitus pilotoida yhdessä alueiden kanssa alueellista liikennettä sekä tarkastella muutoinkin osto- ja velvoiteliikenteen kokonaisuutta ottaen huomioon alueiden tarpeita.

Maan hallitus on päättänyt, että rautateiden henkilöliikennepalvelut avataan kilpailulle vaiheittain. Ensimmäisenä kilpailutetaan Etelä-Suomen taajamajunaliikenne. Kilpailutetun liikenteen on tarkoitus alkaa kesäkuussa 2022.

LVM pyytää osto- ja velvoiteliikenteen suunnittelua varten näkemyksiä alueen liikkumistarpeista, sekä osto- ja velvoiteliikenteen mahdollisesta tulevasta tarjonnasta. LVM pyytää erityisesti tietoa alueen kulkutarpeista (esim. joukkoliikenteen palvelutasomäärittely, ajankohtaiset kehittämissuunnitelmat) ja näihin liittyen kehittämisehdotuksia aikataulusuunnittelua varten sekä alueen sisäisen, että alueiden välisen liikenteenosalta. Erityisesti pyydetään tietoa, mitkä ovat nykyisen junatarjonnan tärkeimmät vuorot ja merkittävimmät palvelutasopuutteet.

Tarkoitus on, että junaliikenne muodostaa yhdessä muun joukkoliikenteen kanssa yhteen toimivan julkisen liikenteen kokonaisuuden, ja että junaliikenne palvelee aiempaa paremmin myös alueiden sisäisessä liikenteessä, joten myös tiedot juna- ja linja-autoliikenteen yhteensovittamistarpeista ja – mahdollisuuksista ovat tärkeitä.

LVM teetti yhdessä Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan, Keski-Suomen, Pirkanmaan maakuntien liittojen kanssa selvityksen, jossa tarkasteltiin alueellisen junaliikenteen järjestämistapoja yleisellä tasolla kansainvälisten esimerkkien pohjalta sekä selvitettiin matkustajapotentiaalia ja liikenteen lisäämismahdollisuuksia mahdollisella pilottialueella.

Selvityshankkeen aikana kävi selväksi, että alueellisen liikenteen järjestäminen vaatii viranomaisilta uudenlaista osaamista ja tietopohjaa alueellisen junaliikenteen suunnittelua varten. Uuden ostoliikennesopimuksen ja velvoitepäätöksen valmistelu antaa tilaisuuden tarkastella myös alueellisen liikenteen tulevaisuutta. Valmistelu on tarkoitus toteuttaa siten, että kuntien ja alueiden tarpeet voidaan ottaa paremmin huomioon. Tarkoitus on selvittää käytännön tasolla, millaisia vaikutuksia alueiden omista lähtökohdista suunnitellulla aikataulurakenteella on kustannuksiin ja matkustusmääriin. Parhaiten tällaista tietoa saadaan konkreettisten kokeilujen avulla.

Tämän vuoksi LVM pyytää jakelussa mainittuja viranomaistahoja ilmoittamaan kiinnostuksensa osallistua pilottiyhteistyöhön uuden ostoliikennesopimuksen ja velvoitepäätöksen valmistelussa ja toteutuksessa. Tavoitteena on yhteisesti valittujen alueiden sekä LVM:n kesken laatia suunnitelmat alueellisen liikenteen pilottihankkeiksi, joissa liikennöintiä pyritään kehittämään nykyisestä.

Pilottihanke voitaisiin käynnistää aikaisintaan joulukuusta 2019 alkaen LVM:n osto- ja velvoiteliikennekokonaisuuksien puitteissa. Pilotti on määrä toteuttaa hakumenettelyllä siten, että esimerkiksi kunnat ja maakuntien liitot voisivat muodostaa yhteenliittymiä ja hakea mukaan pilottiin. LVM valitsee varsinaiseen pilottiin mukaan 1-3 aluetta, joiden kanssa laaditaan yhteiset junaliikenteen aikataulusuunnitelmat. Tämän jälkeen liikennöinnistä pyydetäisiin tarjousta VR:ltä. Pilottihankkeiden tavoitteena tulee olla matkustajamäärien ja joukkoliikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen. LVM vastaisi tässä vaiheessa varsinaisesta hankinnasta, ja maakunnallisesti suunniteltu liikenne olisi osa ministeriön ja VR:n välistä sopimusta. Pilotti kestäisi ostoliikennesopimuksen voimassaoloajan (alustavasti 2,5 vuotta).

LVM valitsee pilottikohteet harkintansa mukaan saapuneiden hakemusten perusteella. Pilottikohteiden valinnassa kiinnitetään huomiota seuraaviin tekijöihin:

1. Paikallinen / alueellinen valmius sitoutua liikenteen kehittämiseen sekä rahallisesti että henkilöresurssien kautta lyhyellä aikavälillä (pilotin suunnittelu 10/2018 – 2/2019; pilotin liikennöinti 12/2019 – 6/2022)
2. Kysyntäpotentiaali, joka voidaan osoittaa mahdollisten aiemmin laadittujen selvitysten ja suunnitelmien ja/tai seuraavien kriteerien avulla:
 - a. Pilottialueen maankäyttö (asuin- ja työpaikka-alueet, asukasluvu, työpaikkojen määrät)
 - b. Pilottialueen pendelöinti (esim. Tilastokeskuksen aineisto)
 - c. Toisen asteen oppilaitokset ja korkeakoulut; esim. etäisyys asemilta, opiskelijamäärät
 - d. Ylikunnalliset palvelut ja niiden sijainti (esim. keskussairaalat, valtion virastot, KELA)
 - e. Nykyinen joukkoliikenteen tarjonta (reitit, lippujärjestelmä, palvelutaso)
3. Näkemys alueellisesta junaliikenteestä osana matkaketjuja ja liikennejärjestelmää
4. Pilottihankkeen rataosien olemassa oleva, rautateiden henkilöliikenteen edellyttämä infrastruktuuri (mm. laiturit ja sähköistys) sekä käytännön mahdollisuudet / valmiudet mahdollisesti tarvittavan uuden infrastruktuurin toteuttamiseen pilottijakson aikana.

Osallistumishakemukset ovat vapaamuotoisia. Niissä pitää kuitenkin ilmoittaa, mitkä yhteisöt (esim. kunnat, maakuntaliitot, kuntayhtymät jne.) ovat mukana pilottihankkeessa ja kuvata, missä roolissa ne osallistuisivat hankkeeseen.

Ilmoitus halukkuudesta osallistua pilottihankkeeseen sekä näkemykset osto- ja velvoiteliikenteen kehittämiseksi tulee toimittaa liikenne- ja viestintäministeriöön viimeistään 23.10.2018 klo 16.15.

LVM:n kirje kokonaisuudessaan esitetään kokouksessa.

Em. LVM:n toimeksiannosta on laadittu selvitys alueellisen junaliikenteen järjestämisen edellytyksistä, joka valmistui 9.4.2018. Selvityksen laatimista varten perustettiin alueellisen junaliikenteen työryhmä, johon kuului jäseniä /varajäseniä LVM:n lisäksi Pirkanmaan, Etelä-Pohjanmaan, Keski-Suomen ja Pohjanmaan maakuntaliitoista sekä Ähtärin, Keuruun, Mänttä-Vilppulan, Laihian, Alavuden ja Seinäjoen kunnista / kaupungeista. Konsulttina työssä toimi WSP.

Pilottialueena em. selvityksessä toimi Vaasa-Seinäjoki-Haapamäki-Jyväskylä ja Haapamäki-Tampere rataosuudet. Potentiaalinen arvioinnin taustaksi käytiin läpi kansainvälisiä esimerkkejä alueellisen junaliikenteen järjestämisestä.

Em. selvitystyö voi toimia hyvänä pohjana osallistumishakemukselle ja siihen viitaten olisi hyvin perusteltua, että alueen maakuntaliitot edelleenkin toimisivat alueellisina koordinaattoreina asiassa. Oman maakunnan osalta Etelä-Pohjanmaan liitto voisi toimia alueen toimijoiden kokoonkutsujana ja osallistumishakemuksen laatijana yhteistyössä radanvarsikuntien ja muiden maakuntaliittojen kanssa. Muun muassa matkailullisista, mutta myös muista syistä johtuen osallistuminen hankehakemukseen olisi Ähtärin näkökulmasta erityisen perusteltua. Rautateiden henkilöliikenteen turvaaminen jatkossa myös poikittaisrataosilla on hyvin tärkeää.

Päätösesitys (kja):

Kaupunginhallitus päättää esittää Liikenne- ja viestintäministeriölle lausuntonaan, että Ähtärin kaupunki on kiinnostunut osallistumaan pilottiyhteistyöhön uuden ostoliikennesopimuksen ja velvoitepäätöksen valmistelussa ja toteutuksessa. Ähtärin kaupunki tukee alueen maakuntaliittojen työtä asian puitteissa ja oman maakuntansa osalta esittää, että Etelä-Pohjanmaan liitto voisi toimia alueellisena koordinaattorina hakemuksen valmistelussa. Ähtärin kaupunki on halukas osallistumaan maakuntaliiton koordinoimaan valmistelutyöhön.

Ähtärin kaupungin näkökulmasta tärkeää on, että junaliikenteen aikataulut palvelevat mahdollisimman hyvin työmatkaliikennettä ja opiskelijoiden tarpeita mutta myös matkailijoita. Alueen kasvaneet ja yhä kasvavat matkailijamäärät edellyttäisivät osaltaan myös lisävuoroja henkilöliikenteeseen junaliikenteen hyödyntämismahdollisuuksien parantamiseksi.

Ähtärissä on 500 toisen asteen opiskelijapaikkaa, joista monia niistä hyödyntävät ei-ähtäriläiset opiskelijat. Junaliikenteen tulee jatkossa yhä paremmin toimia osana sitä matkaketjua, joka mahdollistaa henkilöiden liikkumisen noudattaen samalla kestävästä kehityksen periaatteita.

Ähtärin kaupunki on valmis osoittamaan henkilöresurssia niin pilotin suunnittelua (10/2018 – 2/2019) kuin pilotin liikennöintiä (12/2019 – 6/2022) varten. Kaupungin mahdollisuudesta osallistua rahallisesti pilotin toteuttamiseen voidaan päättää vasta hankkeen kustannustason selvittyä. Erilaisten toiminnallisten edellytysten, kuten rataosien infrastruktuuri, osalta kaupungin osallistuminen niiden parantamiseen voisi myös tulla kysymykseen.

Päätös:

Hyväksyttiin.
